

SOUDNÍ EXEKUTOR: HISTORIE, SOUČASNOST A PERSPEKTIVY – RECENZE

WOLFOVÁ, Jitka. *Soudní exekutor: historie, současnost a perspektivy.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2026, 244 s. ISBN 978-80-286-0327-4.

Recenzovaná monografie Jitky Wolfové se věnuje institutu soudního exekutora v širší, která v české odborné literatuře není obvyklá. Již název publikace výstižně naznačuje její základní koncepci: autorka neomezuje svůj výklad na aktuální podobu exekučního práva, ale zasazuje postavení soudního exekutora do historických, komparativních, ústavněprávních, profesních i legislativně-politických souvislostí. Výsledkem je práce, která neslouží pouze k popisu platné právní úpravy, ale usiluje o hlubší pochopení vývoje, současného postavení a možného budoucího směřování soudního exekutora jako nositele veřejné moci a současně představitele specifické právní profese. Publikace má 244 stran a je zpracována podle právního stavu ke dni 30. září 2026.

Zvolené téma je mimořádně aktuální. Exekuční právo patří dlouhodobě k nejčastěji novelizovaným a také společensky nejdiskutovanějším oblastem civilního procesu. Ve veřejném prostoru se přitom odborné, právní a ekonomické otázky nezdá prolínají s politickými stanovisky, dílčími zkušenostmi účastníků exekučního řízení a obecnými představami o spravedlivém uspořádání vztahů mezi věřitelem a dlužníkem. Autorka k této citlivé materii přistupuje s potřebným odborným odstupem. Nezastírá problematické stránky právní úpravy ani fungování systému, současně však nepodléhá zjednodušujícím soudům o soudních exekutorech a důsledně rozlišuje mezi systémovým nastavením exekučního práva, konkrétními legislativními zásahy a individuálním výkonem exekutorského úřadu.

Za velmi zdařilou považuji již základní strukturu knihy. Výklad je rozdělen do osmi hlavních kapitol, které na sebe logicky navazují a postupně vedou čtenáře od historických kořenů exekuce přes evropskou komparaci a vymezení pramenů exekučního práva až k postavení soudního exekutora, zárukám jeho nezávislosti a nestrannosti, legislativnímu vývoji a závěrečným úvahám o budoucnosti této profese. Takto vytvořená kompozice umožňuje vnímat platnou právní úpravu nikoli jako izolovaný soubor ustanovení, ale jako výsledek dlouhodobého právního, institucionálního a společenského vývoje.

První kapitola přináší mimořádně podrobný historický přehled výkonu rozhodnutí a postavení osob, které jej v různých obdobích zajišťovaly. Autorka začíná exekuci v římském právu, pokračuje právem městským a řízením v době stavovského státu. Následně sleduje vývoj v období let 1896 až 1950, v době socialistického práva a po obnovení demokratického právního státu, až po přijetí exekučního řádu v roce 2001. Historický výklad nepůsobí samoučelně. Přesvědčivě ukazuje, že nucený výkon rozhodnutí v různých podobách vždy představoval nezbytnou součást fungujícího právního řádu a že některé současné institucionální otázky mají podstatně hlubší kořeny, než by se mohlo při pohledu pouze na platnou právní úpravu zdát.

Významným přínosem je rovněž komparativní kapitola věnovaná Francii, Německu, Rakousku a Slovensku. Výběr těchto zemí je vhodný jak s ohledem na historickou a právní blízkost, tak s ohledem na rozdílné modely organizace nuceného výkonu. Autorka se nespokojuje s pouhým popisem zahraničních úprav, ale identifikuje jejich podstatné znaky, zejména profesní postavení exekutora, způsob jeho jmenování, rozsah pravomocí, územní působnost, způsob odměňování a vztah k soudní moci. Komparace tak poskytuje relevantní východisko pro úvahy o možnostech dalšího směřování českého exekučního práva. Současně potvrzuje, že český model nelze hodnotit bez znalosti širšího evropského kontextu.

Třetí kapitola se zabývá koncepčností a souvztažností základních pramenů exekučního práva. Zvláštní pozornost je věnována vztahu exekučního řádu a občanského soudního řádu. Právě tato část názorně ukazuje jeden z dlouhodobých problémů české právní úpravy, kterým je její roztržitost, komplikovaná subsidiarita a narůstající obtížnost orientace v předpisech, které byly

po dobu více než dvou desetiletí opakovaně a často nekoordinovaně měněny. Autorka přesvědčivě ukazuje, že legislativní technika není pouze formální otázkou. Nepřehlednost pramenů se bezprostředně promítá do předvídatelnosti rozhodování, právní jistoty účastníků i každodenní činnosti soudů a exekutorských úřadů.

Za těžiště publikace lze považovat čtvrtou kapitolu věnovanou postavení soudního exekutora v systému justičních profesí. Autorka zde podrobně rozebírá zákonné předpoklady pro jmenování, výběrové řízení, vznik a zánik výkonu exekutorského úřadu, postavení zástupce, kandidáta a koncipienta, otázky zaměstnanců soudního exekutora, dohled nad jeho činností, kárnou a majetkovou odpovědnost i pojištění odpovědnosti. Pozitivně je třeba hodnotit, že jednotlivé instituty nejsou vykládány pouze popisně. Autorka upozorňuje na jejich vzájemné vztahy, praktické důsledky i judikatorně sporná místa. Tím vzniká ucelený obraz exekutorského úřadu jako organizačně a odpovědnostně složitého institutu, jehož fungování nelze redukovat na samotné provádění jednotlivých způsobů exekuce.

Mimořádnou odbornou hodnotu mají kapitoly věnované nezávislosti a nestrannosti soudního exekutora. Autorka nejprve vychází z obecných ústavních a mezinárodních měřítek nezávislosti soudu a soudce, následně tato východiska vztahuje na specifické postavení soudního exekutora a konfrontuje je s požadavky práva Evropské unie a judikatury evropských soudů. Přínosná je zejména snaha určit, které záruky institucionální, personální a ekonomické nezávislosti lze na soudní exekutory vztáhnout a v čem se jejich postavení od postavení soudců či notářů odlišuje. Výklad se nevyhýbá ani citlivé otázce odměňování exekutora a jeho možného vlivu na vnímání nezávislosti a nestrannosti. Právě v této části monografie nejvýrazněji překračuje rámec běžné procesněprávní příručky a stává se svěbytným příspěvkem k teorii výkonu veřejné moci.

Za velmi užitečné považují rovněž srovnání záruk nezávislosti a nestrannosti soudce a soudního exekutora. Autorka zde přehledně identifikuje shodné i rozdílné prvky obou postavení a zasazuje je do širší struktury justičních profesí. Zvláštní význam má tato analýza v situaci, kdy je soudní exekutor na jedné straně podnikatelsky a ekonomicky samostatným subjektem, na straně druhé však při výkonu exekuční činnosti vykonává svěřenou veřejnou moc. Monografie tuto dualitu nezjednodušuje, ale naopak ji činí ústředním předmětem právního rozboru.

Sedmá kapitola podává systematický přehled významných legislativních zásahů do exekučního práva v období od roku 2001, přičemž samostatně hodnotí změny do roku 2019 a následný vývoj po roce 2020. Autorka zachycuje mimo jiné novelizace týkající se nákladů exekuce, místní příslušnosti, zastavování bezvýsledných exekucí, chráněného účtu, mobiliárních exekucí a dalších institutů. Velmi výstižně přitom upozorňuje, že vysoký počet dílčích novel nemusí vést ke zkvalitnění právní úpravy. Naopak může prohlubovat její vnitřní nesoudržnost, zvyšovat náklady aplikace práva a oslabovat právní jistotu všech zúčastněných.

Publikace je založena na rozsáhlém souboru pramenů. Autorka pracuje s českými i zahraničními právními předpisy, judikaturou Ústavního soudu, Nejvyššího soudu, Nejvyššího správního soudu, Evropského soudu pro lidská práva a Soudního dvora Evropské unie, s odbornou literaturou i s empirickými a statistickými údaji. Vedle tradiční právní analýzy využívá historickou a komparativní metodu. Ocenění zaslouží také práce s konkrétními legislativními změnami a jejich praktickými dopady. Publikace tak není pouhým souhrnem dosavadních poznatků, ale předkládá vlastní hodnotící stanoviska a legislativní návrhy.

Závěrečná kapitola a připojená příloha dodávají celé práci výrazný přesah. Autorka se nespokojuje s kritikou existujícího stavu, ale formuluje konkrétní náměty pro budoucí vývoj exekučního práva. Za důležité považují zejména požadavek koncepčního řešení vztahu soudního výkonu rozhodnutí a exekuce prováděné soudním exekutorem, stabilizace profesního postavení exekutora, zvýšení přehlednosti právní úpravy a posílení předvídatelnosti systému. Ať již čtenář se všemi navrženými řešeními souhlasí, či nikoli, nelze jim upřít promyšlenost a schopnost otevřít kvalifikovanou odbornou diskusi.

Pokud by měla být publikaci vytknuta dílčí slabina, spočívá paradoxně v její mimořádné tematické šíři. Některé pasáže, zejména historické a legislativně-rekapitulační, jsou informačně velmi hutné a pro čtenáře hledajícího rychlou odpověď na konkrétní aplikační otázku mohou být náročnější. Praktickou orientaci by snad mohl ještě zvýšit věcný rejstřík, případně stručné grafické shrnutí hlavních závěrů jednotlivých kapitol. Jde však spíše o námět pro možné další vydání než o nedostatek, který by snižoval odbornou hodnotu monografie.

Celkově lze recenzovanou publikaci označit za mimořádně zdařilé, komplexní a odborně fundované dílo. Jejím největším přínosem je propojení historického vývoje, evropské komparace, ústavněprávních požadavků, detailní znalosti platné právní úpravy a praktického pohledu na fungování exekutorského úřadu. Autorka přesvědčivě ukazuje, že otázku postavení soudního exekutora nelze oddělit od obecnějších požadavků na efektivní výkon soudních rozhodnutí, ochranu základních práv, právní jistotu a důvěru veřejnosti v právní stát.

Monografii lze bez výhrad doporučit soudcům, soudním exekutorům, advokátům, insolvenčním správčům, pracovníkům Ministerstva spravedlnosti a Exekutorské komory České republiky, stejně jako akademickým pracovníkům a studentům právnických fakult. Využitelná bude nejen při řešení konkrétních odborných otázek, ale také při legislativních a koncepčních úvahách o budoucí podobě nuceného výkonu rozhodnutí v České republice. Lze očekávat, že se stane vyhledávaným a často citovaným pramenem a že významně přispěje ke kultivaci odborné diskuse o soudních exekutorech a českém exekučním právu.

Plzeň 1. září 2026

JUDr. PhDr. Otakar Koutenský, Ph.D., LL.M.
soudce Okresního soudu v Karlových Varech